

11.9.2018

EOAK/4325/2017

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Anu Rita

ELINKAUTISVANGIN VAPAUTTAMISESTA ANNETTAVAN LAUSUNNON KÄSITTELYAIKA RIKOSSEURAAMUSLAITOKSEN KESKUSHALLINTOYKSIKÖSSÄ

1 KANTELU

Kantelija pyysi tutkimaan Rikosseuraamuslaitoksen menettelyä. Kyse oli Helsingin hovioikeuden Rikosseuraamuslaitokselta pyytämän elinkautisvangin vapauttamista koskevaan asiaan tarvittavan lausunnon antamisesta. Kantelijan mukaan asian käsittely Rikosseuraamuslaitoksessa oli kestänyt liian kauan.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta pyydettiin Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön selvitys, joka on annettu 29.9.2017.

Helsingin hovioikeudesta saatiin seuraavat tiedot.

- Kantelijan vapauttamisasiin annettu Rikosseuraamuslaitoksen lausunto oli saapunut hovioikeuteen 27.10.2017
- Hovioikeus on ratkaissut asian 2.3.2018.

Lisäksi käytettävissä oli kantelijan kanteluun liittämää sähköpostikirjeenvaihtoa, josta näkyy, että hän on useita kertoja tiedustellut Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksiköstä lausuntoasian käsittelyvaihetta ja käsittelyaikaa. Ensimmäinen tiedustelu oli lähetetty 2.1.2017 ja viimeisin 13.6.2017.

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumia

Kantelija kertoo laittaneensa ehdonalaista vapauttamistaan koskevan asian vireille Helsingin hovioikeudessa 2.11.2016.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön mukaan hovioikeuden lausuntopyyntö hakemuksen johdosta saapui keskushallintoyksikköön 8.11.2016. Kantelija oli tutkittavana Psykiatrisen vankisairaalan Vantaan yksikössä 19.3.–3.4.2017 väkivaltariskin arviointia varten. Psykiatrisen vankisairaalan lausunto asiassa saapui keskushallintoyksikköön 7.4.2017, sijoitusvankilasta pyydetty lausunto saapui 13.4.2017 ja arviointikeskukselta pyydetty lausunto 17.5.2017.

Edellä kohdassa 2 mainitusta sähköpostikirjeenvaihdosta näkyy, että Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksiköstä on 24.5.2017 ilmoitettu kantelijalle, että kaikki keskushallintoyksikön oman lausuntonsa laatimista varten tarvitsemat lausunnot olivat saapuneet.

Rikosseuraamuslaitoksen lausunto, jota koskeva pyyntö oli saapunut keskushallintoyksikköön 8.11.2016, saapui Helsingin hovioikeuteen 27.10.2017.

3.2 Saatu selvitys

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön selvityksen (annettu 29.9.2017) mukaan se ryhtyy viikon sisällä hovioikeuden lausuntopyynnön saapumisesta yhdessä psykiatrisen vankisairaalan kanssa järjestämään ajankohtaa, jolloin hakijalle voidaan tehdä arvio riskistä syyllisyyttä väkivaltarikokseen. Keskushallintoyksikön mukaan Psykiatrinen vankisairaala jakaa aikoja arviointeihin kerran puolessa vuodessa.

Arviointiajankohdan selvittyä keskushallintoyksikkö pyytää edelleen vankilan ja arviointikeskuksen lausunnot asiaan ja lähettää arviointiajankohdan sisältävän lausuntopyynnön myös Psykiatriseen vankisairaalaan. Vankilan ja arviointikeskuksen lausunnot pyydetään vasta tässä vaiheessa, jotta näiden lausunnot sisältäisivät mahdollisimman ajankohtaista tietoa. Määräajaksi lausuntojen antamiselle annetaan neljä viikkoa riskiarvioinnin alkamisesta.

Selvityksessä todetaan, että kantelijan tapauksessa hakija on saanut suhteellisen pian ajan arviointiin Vantaan yksikköön ja lausunto on myös toimitettu keskushallintoyksikköön verrattain nopeasti.

Selvityksen mukaan keskushallintoyksikön lausunnot laaditaan hakemusten saapumisjärjestyksessä. Selvityksessä todetaan, että vaikka kaikki kantelijan asiaa koskevat selvitykset ovat olleet toimitettuna keskushallintoyksikköön 17.5.2017, niin hänen asiansa on käsittelyjärjestyksen mukaisesti valmistelussa siten, että lausunnonantohetkellä arvioitu vapauttamisasiaa koskevan lausunnon valmistumisaika on lokakuun alussa 2017. Selvityksen mukaan samaan aikaan on ollut vireillä useita vanhempia vapauttamishakemuksia, joissa hakija on ollut riskiarvioinnissa ennen kantelijaa, mutta riskiarviointilausunnot on toimitettu keskushallintoyksikköön kantelijan lausunnon jälkeen.

Edellä kohdassa 2 mainitusta sähköpostikirjeenvaihdosta näkyy, että keskushallintoyksiköstä on perusteltu kantelijalle asian viipymistä muun muassa sillä, että lausuntoja työstävällä henkilöllä on muitakin töitä [kuin keskushallintoyksikön lausuntojen koostaminen] ja että lausunnon valmisteluun osallistuu keskushallintoyksikössä useampi henkilö, joilla on lukuisia muita erilaisia työtehtäviä.

Keskushallintoyksikkö on lisäksi selvittänyt asiaa kantelijan tapausta laajemmin ja kertonut muun muassa seuraavaa.

”Keskushallintoyksikön ja Psykiatrisen vankisairaalan vastaava ylilääkäri - - - kesken on 14.8.2017 keskusteltu toimenpiteistä elinkautisvankien vapauttamishakemusten käsittelyajan lyhentämiseksi. Todettiin, että jatkossa Psykiatrinen vankisairaala jakaa arviointiajat joka toinen kuukausi, laatii lausunnon kuukauden kuluessa arvioinnin päättymisestä, sekä laatii väkivaltarikkiä koskevat lausunnot siinä järjestyksessä kuin lausuntopyynnot saapuvat.”

Selvitykseen on liitetty prosessikaavio elinkautisvankien vapauttamishakemusten käsittelystä. Selvityksen mukaan kaaviossa on huomioitu vankiterveydenhuollon kanssa 14.8.2017 sovitut toimenpiteet. Prosessin ensimmäisen vaiheen keston tavoiteajaksi on merkitty kahdeksan kuukautta. Vaihe sisältää ajan hakemuksen saapumisesta Helsingin hovioikeuteen siihen asti, kun riskinarviointiaika on annettu ja lausuntopyynnot vankilaan ja arviointikeskukselle on lähetetty. Prosessin toisen vaiheen on merkitty kestävän neljä kuukautta. Kaaviosta jää epäselväksi, sisältääkö tämä vaihe ajan keskushallintoyksikköön pyydettyjen lausuntojen saapumisesta sinne aina siihen asti, kun keskushallintoyksikön lausunto on valmistunut vai onko sen tarkoitus sisältää tämän lisäksi myös asian hovioikeuskäsittely. Prosessikaavion grafiikan perusteella ensin mainittu vaihtoehto näyttää todennäköisemmältä.

3.3 Oikeusohjeita

Elinkautisvankien vapauttamismenettelystä annetussa laissa (812/2017, aiemmin laki pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä, lain nimike muutettu 1.1.2018 alkaen) säädetään menettelystä muun muassa seuraavaa.

1 § (17.6.2011/737)

Hakemus

Elinkautiseen vankeuteen tuomitun ehdonalaista vapauttamista koskeva asia käsitellään Helsingin hovioikeudessa, jossa se tulee vireille vangin hakemuksella. (1.12.2017/802)

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön on hakemuksen johdosta annettava lausunto hovioikeudelle. Lausunnossaan Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön on todettava, puoltaako vai vastustaako se vapauttamista ja onko vanki määrättävä rikoslain (39/1889) 2 c luvussa tarkoitettuun valvottuun koevapauteen. Lausuntoon on liitettävä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön arvio vapauttamisen edellytyksistä ja muu vankia koskeva selvitys. Elinkautiseen vankeuteen tuomittua koskevaan lausuntoon on lisäksi liitettävä arvio vangin riskistä syyllystä väkivaltarikokseen.

Vankeuslain (767/2005) 10 luvun 3 §:ssä tarkoitettussa tilanteessa tai muusta erityisestä syystä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö voi tehdä hakemuksen vangin vapauttamisesta.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön on annettava 2 momentissa tarkoitettu lausunto ja 3 momentissa tarkoitettu hakemus liitteineen vangille tiedoksi.

2 §

Asian valmistelun aloittaminen

Asian valmistelu hovioikeudessa alkaa, kun 1 §:ssä tarkoitettu hakemus saapuu hovioikeuteen, kuitenkin aikaisintaan kaksi vuotta ennen mahdollista vapauttamisajankohtaa.

Jos vankia ei päästetä ehdonalaiseen vapauteen, asia voidaan saattaa hovioikeuden uudelleen ratkaistavaksi vuoden kuluttua hylkäävästä päätöksestä.

3 § (17.6.2011/737)

Asian käsittely Helsingin hovioikeudessa

Vanki voi esittää asiassa tarpeellista selvitystä. Hovioikeuden on kuultava vankia 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua lausunnon ja saman pykälän 3 momentissa tarkoitettua hakemuksen johdosta.

Hovioikeus voi omasta aloitteestaan päättää asiantuntijalausunnon hankkimisesta, todistelun vastaanottamisesta taikka kirjallisen todisteen tai muun asiakirjan esittämisestä. Tuomioistuimen hankkiman selvityksen johdosta vangille ja Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikölle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

Asiassa on järjestettävä suullinen käsittely, jos vanki sitä vaatii, ja muutoinkin, jollei se ole selvästi tarpeetonta. Vanki ja Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön edustaja on kutsuttava suulliseen käsittelyyn. Suullisessa käsittelyssä voidaan kuulla vankia, Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön edustajaa, todistajaa tai muuta henkilöä ja ottaa vastaan muuta selvitystä. Jos vanki ei saavu suulliseen käsittelyyn, asia voidaan ratkaista hänen poissaolostaan huolimatta, jollei hovioikeus pidä hänen henkilökohtaista kuulemistaan tarpeellisena.

Asia on käsiteltävä kiireellisenä.

7 §

Hovioikeuden päätös

Jos hovioikeus päättää päästää tuomitun ehdonalaiseen vapauteen, päätöksessä on määrättävä vapauttamispäivä sekä lausuttava mahdollisesta koevapaudesta.

Jos asiassa järjestetään suullinen käsittely, päätös on annettava 30 päivän kuluessa suullisen käsittelyn päättymispäivästä. Jos ratkaisua ei voida erityisestä syystä antaa sanotussa määräajassa, se on annettava niin pian kuin mahdollista. Muissa kuin 4 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa päätösneuvottelu on kuitenkin pidettävä heti suullisen käsittelyn päätyttyä tai viimeistään seuraavana arkipäivänä.

Päätöksestä on lisäksi soveltuvin osin voimassa, mitä oikeudenkäymiskaaren 24 luvussa hovioikeuden ratkaisusta säädetään.

Valtion virkamieslain 14 §:n mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Hallintolain 7 §:ssä säädetään palveluperiaatteesta ja palvelun asianmukaisuudesta. Siinä edellytetään, että asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomaisen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti.

Hallintolain 23 §:ssä säädetään käsittelyn viivytyksettömyydestä. Sen mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä.

3.4 Kannanotto

3.4.1 Aiempi kannanotto

Rikosseuraamuslaitoksen menettely elinkautisvankien ehdonalaista vapauttamista varten annettavien lausuntojen käsittelyn keston osalta on ollut tutkittavana aiemminkin.

Apulaisoikeusasiamies Pajuoja on todennut päätöksessään 22.3.2017 (Dnro 1300/4/16) Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön menetelleen lainvastaisesti lausuntojen antamisen keston suhteen, kun sen Helsingin hovioikeudelle elinkautiseen vankeuteen tuomitun vangin ehdonalaista vapauttamista koskevissa asioissa antamien lausuntojen keskimääräinen käsittelyaika oli ollut noin puolitoista vuotta. Asioita ei Pajuojan mukaan ollut käsitelty ilman aiheetonta viivytystä.

Apulaisoikeusasiamies antoi eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikölle huomautuksen vastaisen varalle lainvastaisesta menettelystä.

Ratkaisu lähetettiin lisäksi tiedoksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Vankiterveydenhuollon yksikköön, jonka alaisena Psykiatrinen vankisairaala toimii, ja Helsingin hovioikeudelle. Ratkaisu on luettavissa eduskunnan oikeusasiamiehen internet-sivuilta (<https://www.oikeusasiamies.fi/fi/ratkaisut/-/eoar/1300/2016>).

3.4.2 Kantelijaa koskevan lausunnon käsittelyaika

Lausuntopyyynnön keskushallintoyksikköön saapumisen ja lausunnon hovioikeudelle lähettämisen välinen aika on ollut lähes 12 kuukautta. Sen jälkeen, kun keskushallintoyksiköllä on

17.5.2017 alkaen ollut käytettävissä lausunnon laatimisen tarvittava aineisto, on kestänyt vielä yli 5 kuukautta, 27.10.2017 asti, ennen kuin lausunto on saapunut hovioikeudelle.

Katson Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön menetelleen lainvastaisesti kantelijaa koskevan lausunnon antamisessa, kun lausunnon toimittaminen hovioikeudelle on tarvittavan aineiston keskushallintoyksikköön saapumisen jälkeen kestänyt yli viisi kuukautta.

Perustelen ratkaisuani seuraavasti.

Lainsäätäjä on edellyttänyt asian viivytyksetöntä käsittelyä säätämällä hovioikeudelle velvollisuuden käsitellä asia kiireellisenä. Vaikka Rikosseuraamuslaitokselle ei ole laissa asetettu tällaista nimenomaista velvoitetta, on selvää, että lausunnonantajan tulee toiminnassaan ottaa huomioon asian kiireellisyys.

Viranomaisen vastuulla on järjestää toimintansa niin, että sen käsiteltäviksi kuuluvat asiat tulevat hallintolain edellyttämin tavoin käsitellyiksi ilman aiheutonta viivytystä ja että yksittäiset virkamiehet voivat hoitaa tehtävänsä virkamieslain edellyttämin tavoin asianmukaisesti ja viivytyksettä. Laillisuusvalvontakäytännössä on vakiintuneesti katsottu, että virkamiesten työtilanne, eli käytännössä voimavarojen riittämättömyys, johon kantelijalle keskushallintoyksiköstä annetuissa sähköpostivastauksissa on ilmeisesti tarkoitettu viitata, ei ole hyväksyttävä peruste lainvastaiselle menettelylle. Yksittäisen virkamiehen osalta on ymmärrettävää, jos hän ei liiallisen työmäärän vuoksi pysty asianmukaisesti hoitamaan kaikkia tehtäviään, mutta viranomaisen tulee ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin, kun tämä on havaittu. Minulla ei tässä asiassa ole käytettävissäni selvitystä, jonka perusteella yksittäisten lausuntoasiaa käsitelleiden virkamiesten moittimiselle olisi perusteita.

Minulla ei ole syytä epäillä keskushallintoyksiköstä kantelijalle kerrottua, että virkamiehillä on ollut hoidettavanaan lukuisia muitakin työtehtäviä kuin lausuntojen laatiminen hovioikeudelle. Töiden järjestelyssä tulee kuitenkin ottaa huomioon, että elinkautisvangin ehdonalainen vapauttaminen on asia, joka tulee käsitellä kiireellisenä, tarvittaessa ennen muita mahdollisia työtehtäviä.

Käsittelen seuraavassa Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön antamaa selvitystä lausuntoasioiden kannalta vielä yleisemmin.

3.4.3 Yleisesti lausuntojen laatimiseen käytettävästä ajasta

Huomiotani on kiinnittänyt se, mitä keskushallintoyksikkö esitti asioiden käsittelemisestä aikajärjestyksessä. Tämä on yleensä hyvän hallinnon mukaista ja perusteltua, ellei muulle käsittelyjärjestykselle ole jotakin syytä. Selvityksen perusteella syntyi kuitenkin epäily siitä, tarkoitettiinko aikajärjestyksessä käsittelemisellä myös sitä, että jo ratkaisuvalmiit asiat jäävät odottamaan käsittelyä, jos ennen niitä saapunut asia ei ole vielä valmis ratkaistavaksi jonkin lausunnon puuttumisen takia. Näin ei ole perusteltua menetellä. Jos jonkin asian käsittely lykkäänny lausunnon puuttumisen takia tai jostakin muusta syystä, ei kaikkien sen jälkeen saapuneiden asioiden käsittelyä voi tällä perusteella viivästyttää.

Apulaisoikeusasiamies Pajuojä on edellä mainitussa ratkaisussaan 22.3.2017 kiinnittänyt Rikosseuraamuslaitoksen huomiota siihen, mitä elinkautisvankien vapauttamismenettelyn kestosta voidaan lain esitöiden perusteella todeta. Hän totesi tuolloin seuraavaa.

”Hovioikeudelle on laissa asetettu velvoite käsitellä pitkäaikaisvankien ehdonalaista vapauttamista koskevat asiat kiireellisinä, kuten edeltä kohdasta 3.2 käy ilmi. Tästä on lain esitöissä todettu seuraavaa.

'Pykälän 4 momentin nojalla asia olisi käsiteltävä kiireellisenä. Kiireellisyysvaatimus johtuu ennen muuta siitä, että vanki voidaan rikoslain 2 c luvun 10 §:n 3 momentin tai 12 §:n 2 momentin nojalla määrätä mainitun luvun 8 §:ssä tarkoitettuun valvottuun koevapauteen enintään kuusi kuukautta ennen ehdonalaista vapauttamista. Jotta koevapauteen sijoittaminen voitaisiin toteuttaa hallitusti, asia tulee saada käsiteltyä selvästi aikaisemmin kuin kuusi kuukautta ennen tätä vapauttamisajankohtaa.' (HE 262/2004, s.56) Asian kiireellisyys tulee esiin myös useissa muissa lain esitöiden kohdissa.

Lainsäätäjän tarkoittamasta pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelyn kestoista voidaan tehdä johtopäätöksiä myös siitä, mitä lakivaliokunta esitti mietinnössään. Lakivaliokunta ehdotti pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä annetun lain 2 §:n muuttamista siitä, mitä hallituksen esityksessä oli ehdotettu. Eduskunta hyväksyi lain lakivaliokunnan ehdottaman mukaisena. Lakivaliokunta totesi mietinnössään asian valmistelun aloittamista koskevan 2 §:n osalta seuraavaa.

'Pykälän 1 momentin mukaan lain 1 §:ssä tarkoitettu vapauttamishakemus voidaan tehdä aikaisintaan kaksi vuotta ennen mahdollista vapauttamisajankohtaa. Jos hakemus hylätään, asia voitaisiin 2 momentin mukaan saattaa hovioikeuden uudelleen ratkaistavaksi kahden vuoden väliajoin. Hovioikeudessa valmistelu voitaisiin aloittaa kahden vuoden kuluttua edellisen valmistelun aloittamisesta.

Lakivaliokunnan mielestä mainituissa hylkäystapauksissa kahden vuoden väliaika ennen uuden hakemuksen käsiteltäväksi saamista on melko pitkä, kun kyseessä ovat aina jo varsin pitkään vankeusrangaistusta suorittaneet vangit. Jos hylkäyspäätöksen jälkeinen odotusaika ennen uutta käsittelyä olisi kahta vuotta lyhyempi, se voisi valiokunnan käsityksen mukaan osaltaan kannustaa vankia asialliseen käyttäytymiseen vankilassa hänen odottaessaan uutta mahdollisuutta vapautumiseen. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa pykälässä säädettäväksi, että uusi hakemus on oikeus tehdä vuoden väliajoin. Kyseinen aika lasketaan hovioikeuden aiemmasta hylkäävästä ratkaisusta. Lyhennettäessä odotusaika yhteen vuoteen momentin toisen virkkeen mukainen säännös valmistelun aloittamisesta hovioikeudessa käy valiokunnan mielestä tarpeettomaksi. Siksi valiokunta ehdottaa sen poistamista.' (LaVM 9/2005 vp)

Lakivaliokunnan tarkoitus siis oli, että vangin hakemuksen tullessa hylätyksi hänellä on mahdollisuus saada asia uudelleen vireille hovioikeudessa nopeammin kuin vasta kahden vuoden päästä siitä, kun edellisen hakemuksen käsittely oli alkanut. Nähdäkseni käsittely tulee katsoa alkaneeksi vangin hakemuksen tultua vireille hovioikeudessa, pois lukien tilanne, jossa hakemus on jätetty aiemmin kuin kaksi vuotta ennen mahdollista vapautumisajankohtaa. Jos vangin hakemuksen käsittely hovioikeudessa kestäisi vuoden, kun hän voi lain mukaan jättää uuden hakemuksen vuoden kuluttua hylkäävästä päätöksestä, lopputulos olisi sama kuin hallituksen esityksessä oli ehdotettu. Näin ollen lakivaliokunnan näkemys on ollut, että hovioikeuskäsittely tulee kokonaisuudessaan kestämään vähemmän kuin vuoden, koska muutoin valiokunnan esittämä muutos ei olisi lyhentänyt vangin odotusaikaa.

Pidän selvänä, että Rikosseuraamuslaitokselta pyydettävä lausunto ja sen Vankiterveydenhuollon yksiköltä hankkima Psykiatrisessa vankisairaalassa laadittava riskiarvio ei saa estää hovioikeuden mahdollisuutta käsitellä asia laissa edellytetyin tavoin."

Huomiotani on kiinnittänyt keskushallintoyksikön selvitykseen liitetty prosessikaavio, jossa edellä kohdassa 3.2 kerrotuin tavoin on suunniteltu 8+4 kuukauden käsittelyaikaa. Kuten Pajujoja on päätöksessään todennut, lakivaliokunnan näkemys vaikuttaa olleen, että vapauttamisasian käsittelyaika hovioikeudessa olisi vähemmän kuin yksi vuosi. Vain täten toteutuu lakivaliokunnan esittämä vangin odotusajan lyhentymisen verrattuna hallituksen esityksessä ehdotettuun. Ilman lakivaliokunnan esittämääkin on nähdäkseni varsin selvää, että kun tämän tyyppinen hakemusasia tulee lain mukaan käsitellä kiireellisesti, asian käsittelyaika on lähtökohtaisesti alle vuosi.

Kaaviossa esitetyn 12 kuukauden kokonaiskäsittelyajan lisäksi huomiotani on kiinnittänyt se, että kaavio, joka tosin on tältä osin epäselvä, on ymmärrettävissä siten, että asian vireilletulosta hovioikeudessa keskushallintoyksikön lausunnon valmistumiseen kuluisi tuo 12 kuukautta. Jos on tarkoitettu tätä, aika on edellä todetun perusteella liian pitkä.

Vaikka olisi ollut tarkoitus kuvata, että 12 kuukautta sisältää myös hovioikeuskäsittelyn, kaavio on silti ongelmallinen. Näin ymmärrettynä kaaviossa on varattu keskushallintoyksikön lausunnon laatimiseen ja hovioikeuskäsittelyyn yhteensä neljä kuukautta. Kaaviosta ei näy, kuinka kauan keskushallintoyksiköltä on ajateltu menevän lausunnon laatimiseen sen jälkeen, kun tarvittava aineisto on saapunut muilta lausunnon antajilta, mutta tähän kulunee vähintään muutamia viikkoja. Näin ollen hovioikeudelle jäisi hyvin vähän aikaa käsitellä asia siten, että lakivaliokunnan tarkoittama ja kiireellisyysvaatimuksen edellyttämä kokonaiskäsittelyaika saavutettaisiin.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön tulee omaa toimintaansa suunnitellessaan ymmärtää, että hovioikeuden tulee Rikosseuraamuslaitoksen lausunnon saapumisen jälkeen ottaa huomioon, että hakija saa kuulemistaan varten hänelle hyvin tärkeässä asiassa riittävän pitkän ajan perehtyä lausuntoon, mikä yleensä tapahtunee lakimiehen avustuksella. Hovioikeus käsittelee asian kolmen tuomarin kokoonpanossa. Asiassa voi tulla järjestettäväksi, ja tietääkseni yleensä järjestetään, suullinen käsittely, jolloin myös asianosaisten tulee olla paikalla. Lainsäätäjä on lähtenyt siitä, että tämän jälkeen hovioikeuden tulee antaa päätös 30 päivän kuluessa ja jos tämä ei erityisestä syystä onnistu, niin pian kuin se on mahdollista. Pidän kaiken tämän hovioikeustyöskentelyn sekä keskushallintoyksikön lausunnon laatimiseen käyttämän ajan sisällyttämistä neljään kuukauteen varsin haastavana. Lisäksi kaaviossa Rikosseuraamuslaitokselle varattu käsittelyaika ja hovioikeudelle ajateltu työskentelyaika eivät nähdäkseni vaadittava työmäärä ja työn laatu huomioon ottaen ole oikeassa suhteessa toisiinsa.

Keskushallintoyksikön selvityksestä käy tähän yksittäiseen asiaan annetun selvityksen lisäksi ilmi, että arviointiajan saaminen Psykiatriseen vankisairaalaan ja sen laatiman arvion valmistuminen on voinut kestää huomattavan kauan. Kun lausunnon viivästyminen ei kantelijan tapauksessa pääosin johtunut Psykiatrisen vankisairaalan menettelystä, en ole pyytänyt selvitystä sieltä. En ole pyytänyt Psykiatrisen vankisairaalan selvitystä tähän kanteluun senkään vuoksi, että keskushallintoyksikkö on ilmoittanut arvioiden kestoon liittyvien ongelmien osalta ryhdytyn toimenpiteisiin elokuussa 2017, kuten edellä kohdassa 3.2 kerrotaan. Lisäksi Psykiatrisen vankisairaalan toiminnan joutuisuus tulee vielä käsiteltäväksi toisen elinkautisvangin tekemän kantelun yhteydessä (EOAK/321/2018).

4 TOIMENPITEET

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla annan Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikölle huomautuksen vastaisen varalle edellä kohdassa 3.4.2 selostetusta lainvastaisesta menettelystä.

Lisäksi saatan edellä kohdassa 3.4.3 esittämäni käsityksen asioiden käsittelyjärjestyksestä ja prosessikaavion sisällöstä ja Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön tietoon.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Rikosseuraamuslaitoksen pääjohtajalle.

Lähetän päätökseni tiedoksi Helsingin hovioikeudelle ja Vankiterveydenhuollon yksikölle.